

Fóia enciclopedica si beletristica cu ilustratiuni.

PEST'A

5/17

junlu

1866.

Ese in fie-care luna de trei ori adeva in 5. 15.
si 25. dupa c. v. contienendu doue eóle.

Pretiuu pentru Austria

pe Apr.—Sept. 4 fl. —
pe Oct.—Jun. 6 fl. — cr.

Pentru Romania

pe Jan.—Jun. unu galbenu.

Nr.

16.

Cancelari'a redactiunei

Strat'a lui Leopoldu Nr. 18.

unde sunt a se adresá manuscriptele si banii
de prenumeratiune.

Epistolele nefrancate nu se primescu si opurile
anonime nu se publica.

III

curso

anualu.

CAROLU I.

In fine Romania dupa atâte lupte interne si contra protestárilor esterne si-a vedintu realisata sublim'a sa dorintia de a salutá pe tronulu intr'unitu a lui Mihaiu eroulu si Stefanu celu mare pre Principele Carolu Ludovicu de Hohenzollern. — Passiunile iritate prin diferite interese nobile si egoistice acumu éra s'au domolitu si tier'a intréga s'a unitu intr'o singura aclamatiune: „Sé traiésca Carolu I. domnitoriulu Romaniei.” — Toti in tóte partile suntu multiamiti cu acésta alegere, si mai alesu decandu Alteti'a Sa se ivi pe pamentulu Romaniei, suntu incantati pentru vorbirile i

Carolul I.

patriotice, manier'a-i fina si amabila, apoi interesarea-i despre starea instituteloru, armatei si a. suntu esplicate ca tóte atâte semne de auguru bunu. Dee ceriulu ca Romania insielata de atâte ori in sperantiele cele mai firme si mai aurie — celu putienu acumu sê si afe limanulu fericirei!

Alteti'a Sa fú nascutu in 20 aprilie 1839, — e alu doile fiu a principelui suveranu Carolu Antonu de Hohenzollern-Sigmaringen, carele dupa revolutiunea din 1848, candu unitatea Germaniei éra la ordinea dilei, spre a implini vointi'a natiunei, abdisé de suveranitate in favórea regelui Prussiei. Mai tardiu de la 1858 pana 1862 fú presiedintele

navalira a supra noastră, ne prinsera și ne adusera aici. Ori ce sê fia acumu cu noi, totusi e bine, cã suntemu la olalta.

— Bunu e Ddieu, dîse Ilie, neci pana acumu nu ne-a lasatu, neci de aci innainte nu ne va parasî! — Dar' frate Pista, continuã, adresandu-se cãtra acest'a, care stetea uimitu, nepotendu-si esplicã scen'a petrecuta innaintea lui, — frate Pista, câti moti ai taiatu?

— Nu me batjocorî si tu, cã patiramu noi destula rusîne! Mai bine me partinesce si pre mine innaintea ómeniloru acestor'a, cã-ci sciu, cã voue nu vi voru face nemica, de ora-ce sunteți de o limba cu ei.

— Aduci-ti a minte, cã m'ai batjocoritu si tu, cumcã o voiu luã la sanetos'a. Nu cumva aru fi fostu mai bine sê o fii luat si tu de tempuriu? Ori bine aru fi sê scapi, si sê o poti luã incai acumu?

— Ei frate, lasa asta-data glumele; nu e bine a glumî cu celu nefericitu! Cumu asiuluã-o eu la sanetos'a candu sum ranitu la unu picioru, incãtu nu credu sê me mai sierbésca. Mai bine, de vomu poté scapã cu frumosulu de aici, sê-mi fiti si mie spre ajutoriu, ca sê potu ajunge in patria.

— Romanulu e blandu si milosu, frate, — nu casî voi! Eu credu, cã nu ni voru face neci unu reu; apoi de aci incolo éra-si grigea noastră de tine; cã-ci esti doi mi-sunt frati, si vomu merge toti la olalta.

Ilie sperã multu de la descoperirile Angelinei si a mumei sale, ma avea sperantia tare, cã va poté astfelu mediuloci eliberarea si a celoralti.

Intre acestea capii satului detiermurisera sê tramita pre prizonieri in óstea lui Urbanu.

Unu juratu comunalu li facu cunoscuta sentinti'a, spunendu-li, sê steie gata.

Pista galfedî ca paretel, si dîse cu unu glasu desperatu:

— Pace buna de noi! —

De locu intrara la ei mai multi sateni si mi-i pusera pre toti patru in fere.

Déjà erau gata si carale, pe cari sê-i duca, si paditorii, cari sê-i petróca.

O multime curiósã se adunase, ca sê véda escortarea prinsonieriloru.

Candu erau chiaru sê plece, sunara campanele cu unu glasu tristu, cumu e datin'a dupa mortu.

Toti se intrebau: cine a moritu?

Unu omu, care chiaru acumu sosise sê

véda si elu escortarea prinsonieriloru, spuse cumcã a moritu femeia cea betrana din G, care a venitu la frate-sau Toma.

Audîndu Ilie acésta faima, i-se implura ochii de lacrimi si suspinã intru sine:

— Sermana Angelina! Acumu precepu, de ce nu ai potutu face nemica pentru eliberarea mea! Ai veghiatu langa maica-ta! Remasesi inse si tu *orfana*, — dar' bunu e Ddieu!

Gafiti'a observã lacrimel fradelui seu, si inceptu si ea a plange cu amar, pe langa tóte cã nu sciea pentru ce?

Toti cautau la ea (sêu mai bine: la elu) cu compatimire.

— Ce feciorasiu teneru si frumosu, — paguba cã e unuru! dîceau unii dintre prizonieri. —

— Suiti in caru, si plecati cu ei! strigã judele comunulu cãtra paditori cu unu glasu stentorieu.

Ilie erã adencitu in cugete. Vorbele aceste agere inse lu-desteptara, si elu redicandu-si capulu, grai cu o seriozitate barbatésca, in tonu rogatoriu:

— Ómeni bunu! Vi-amu mai spusu, cã eu sum de o limba si lege cu voi, si cã pre mine numai cu sil'a m'au facutu ungurii sê fiu ostasiu in óstea loru. Acumu vi mai spunu si' acea, cã acesti doi ostasi teneri sunt fratii mei. DVóstra nu mi-ati crediutu, si nu-mi credeti póte neci acumu. Eu nu amu cu ce si cu cine adeverî! Unu singuru sufletu de omu e aici in satu, carele me cunósce si póte adeverî vorbele mele. E Angelin'a, fêt'a muierei din G., despre care dîceti, cã a moritu. De aru traî inca si acést'a, aru adeverî si ea pe langa mine. Dara, ca totu-si sê-mi credeti, eu vi voiu spune si mai multu: Fratele meu celu mai teneru, pre carele lu-vedeti lacremandu, in a cãrui fatia fia-cine pote vedé o nevinovatia femeiesca . . . — — — cautandu aci in laturi observã pre Toma si pre Ionu, cari chiaru acum se apropiãu la fati'a locului, si continuã: — Badea Toma, de va voi, inca póte spune, cine sum eu, cã-ci i-a spusu Angelina, si trebuie sê-i fia spusu si maic'a ei.

Observandu Tom'a si Ionu, cã prizonierii sunt patru insi, stetera uimitu, ca si cumu s'ar intrebã: ce e ast'a?

Unu momentu fû lenisce adenca.

Tom'a intrerupse tacerea:

(Va urmã.)

MARIÓR'A SI MARIUTI'A.

— *Novela originala.* —

(Urmare.)

— Eil ei! — continuà badea Traila, paguba câ nu traiesce, fia iertatu, Nenea Paunu, câ-ci acum altu-felu de tocméla am face; — dar' si dta Nana dóra, déca nu vei fi pré alegatória, te vei invói in tocméla cu mine.

— Nu sciu, cu ce?

— Nu scii, nu scii, dar' cum sê nu scii? apoi nu vedi, câ sum aici cu feciorulu de insuratu si dta esti cu féta de maritatu?!

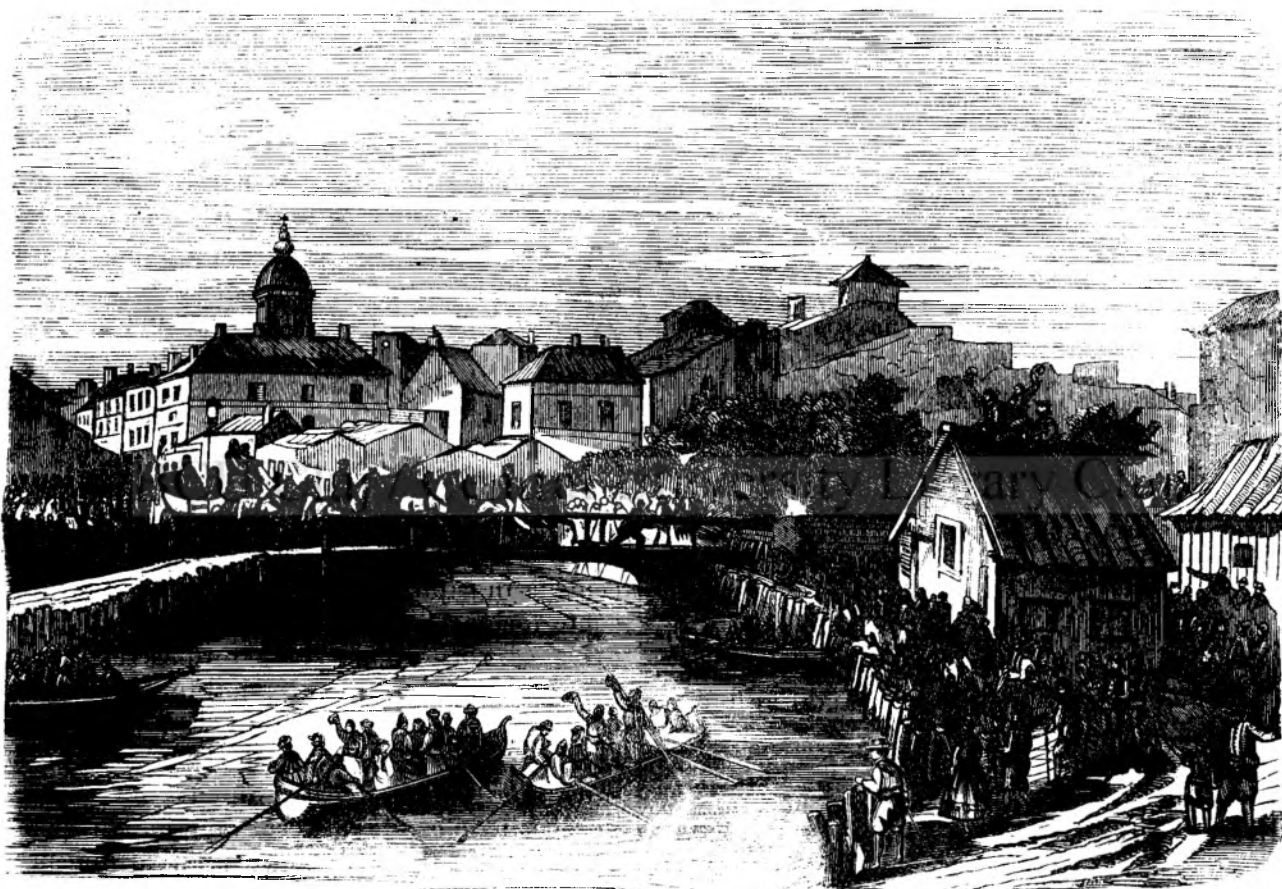
ai vré sê iei de socia pre acésta féta frumósá? No câ numai aia ar' mai trebuí sê nu me asculti tu pre mine, ba dieu trebuie sê o iei, numai Mariór'a drag'a mea sê voiésca.

— Ha! ha! ha! — ríse Mariór'a — câ glumetiu mai esti dta, — me temu câ acusi ne vei si intrebá, câ iubimu-ne unulu pre altulu?

— Ei! dieu, câ ai ghîcitu frumós'a mea.

— Numai acést'a nu e datin'a la noi, câ-ci asta spunemu numai cand ne intréba pop'a.

— Asia da! numai câ sê si mergemu la pop'a, éca dieu, ce bucuria, eu cugetam câ vinu

Intrarea Altetiei Sale Carolu I. in Bucuresci la 22 maiu 1866.

— Taica dar' ce vorbesci?! díse Nitíu cam cu neplacere, cu totulu câ erá incantátu de frumseti'a fetei, scii câ noi n'am venitu aici in petítu, domni'a ei a avutu bunetate sê ne primésca in conacu, dta incepi cu nunt'a indata d'in capu.

— Adeveru, câ n'amu venitu in petítu, neci in gandu nu mi-a fostu, ci te am adusu, ca sê-ti facu cunoscute locurile de pe aici pe unde vei avé tu se ambli de aci in colo, câ-ci eu sum betrânu acum, inse daca la antai'a venire a ta aici poti sê te si insori fericitu, de ce sê nu te insori? Ié uita-te aci! apoi tu dóra nu

aici la ruga, si inca o sê ne ospetâmu cum se cade; ce dici Nana Flóre, nu te gandí atât'a, — ada mân'a incóce, si Ddieu sê te tiena inca multi ani ca sê vedi ce viétia fericita o sê duca tenerii acestia. —

— Apoi déca vor' voi si tenerii, mie nu-mi pasa, inse sê ne mai gandimu si sê ne cunósce-mu; — Marióra draga dar' ce n'ai adusu nitíca rachia pe mésa, câ-ci dloru vor bé.

— Da, bemu dieu, cum sê nu bemu mai alesu déca ni-i inchiná dta Nana Flóre?

— Sciu câ vi pica bine o tíra de rachia acum, câ-ci sunteti osteniti.

— Suntemu da, inse eu o béu dieu si a casa. Mariór'a aduse iute o iéga de rachia si implù paharele.

— Ce sprintena nora va mai fi din Mariór'a! —

— Pofititi si béti me rogu, — dîse Nan'a Flóre, si luà si ea unu paharelu, apoi inchină:

— Bine ati venit, cunoscintia buna!

— Sê ne ajute ddieu! — aman n' asiu fi crediutu sê aflu asià féta frumósa, acum nu am stare, pana nu facemu logodn'a, o! cum s'a bucurá Saft'a mea candu o va vedé, in tóta tier'a Ardealului nu-a fi nora frumósa ca Mariór'a . . .

Nan'a Florea se bucurá de acésta cunoscintia, sciá bine, câ Traila Busuiocu e de stare buna, junele inca e frumosu, deci doriá si ea acésta cununía, de la carea asceptá fericirea fetei sale, inse cerendu tempu de cugetare, cu finetia indreptá firulu vorbirei in alta direptiune vorbindu despre altele, câ-ci vediù si ea indata, câ tenerii schimbau priviri amoróse, dar' dóra chiaru si din caus'a acést'a ii vedea câ erau ca si candu ar' stá pe spini, candu audiau pogód'a mosiului Traila.

Curendu se pusera la cina, toti incepura indata a fi mai cordiali, tenerii inca incepura a vorbi ca cunoscuti buni, — si cu tóte câ nu se poteau dechiará cu sinceritate inaintea martorilor, dar' fia care intielese si din vorbele cele mai comune, câ acele sunt sioptite de iubire.

In acestu momentu tenerii se sentiau fericiti, fia care si-aflá idealulu dorintieloru sale, si asià cu placere vorbeau, câ si candu ar fi fostu de multu cunoscuti.

Nu e de miratu, câ-ci cei ce se iubescu asculta cu placere veri ce cuvinte nepasatórie, intre ei nu existe discursu neinteresantu, ei nu cauta la aceea câ ce dîce consotiulu seu, ei sente atractiunea ce léga in acela-si momentu doue spirite ce sunt create pentru a se fericí unulu pre altulu, si cari póte numai din intemplantare s'au intelnit, dupa ce tempu indelungatu s'au luptatu câ sê se reafle. Ér' déca aceste éra-si se despartu, déca se nimicesce iubirea ce i-a intrunitu, câ amendoi sê fia una, cine i va poté indreptá mai multu spre fericirea adeverata, spre fericirea cea mai mare ce numai póte gustá omulu pe pamentu? . . . ér fatalitatea i intrunesce pre unii, altii éra se reintalnescu numai dupa mórté, Nitiu si Mariór'a indata ce se vediura, sentîra câ se iubescu, anemele lor se deschisera ca flórea imbobocita la suflarea lina a zefirului din demanéti'a primaverei. —

(Va urmá.)

Julianu Grozescu.

Resaritenii si apusenii.

(Antitese.)

III.

Lenea séu cum dîcu italianii dulce far niente din resaritu se póte esplicá din câte-va cause care merita tóta luarea a minte. Clim'a cea caldurósa, si in câte-va tieri ferbinte pana la nesuferire, face pe ómeni molateci si languedi; trebuinti'a de nutreminte relative neasemenatu mai putiene si mai *usióre* de câtu in tierile mai friguróse, pamentulu celu fertilu, séu cum se dice manosu, in cele mai multe tienuturi, facu ca ómenii sê-si castige mancarea si imbracmintea cu inlesnire neasemenatu mai mare decâtu in tierile apusene, mai recoróse, mai friguróse si mai putienu roditóre; éra pentru clasele mai avute sclavii lor trebuie sê-i scutéscá de totu ce se numesce lucru si ostenéla; vine apoi despotismulu preste totu, din aintea caruia *nimeni* nu este siguru de starea si averea sa, nici pe 24 óre, pentru-câ elu, ori unde se afla in lume, este lacomu, rapitoriu, brutalu si spaimentatoriu, ceea ce contimpuranii mei au vediutu in tineretiele lor cu ochii, séu câ au si patîtu-o multi ei insii in tierile romanesci, in dílele turciloru si ale greciloru fanarioti (pana la 1822), candu bagá pe ómeni in cotetie si ii afumá, séu le trageau sacu cu cenusia in capu, séu le puneau sub tiori óua cópte ferbinti pana ce intre racnete si vaiete dîcea câ voru spune si dá totu ce mai au la sufletulu lor; éra biciulu si alunulu erá totu-de-una pe spinarea poporului. Éta cum despotismulu face, câ bietii locuitori sê nu-si agonisésca mai multu decâtu numai din mana in gura, pentru-câ de prisóse *nimeni* nu póte fi siguru. De altmintrea in privinti'a din urma nici in apusu nu a fostu, pana la revolutiunile francesci, multu mai bine de câtu in resaritu; er' in Ardealu anca si pe la 1835 mi-dîcea unu boieru ungurescu: Precum nu este bine sê aiba tierénulu arme: intocma nu trebuie sê aiba elu nici bani; éra a nume *rumuniloru* sê nu li sê lase alti bani decâtu ca sê-si platésca darea si sê-si cumpere opinci.

Asié din causele mai susu enumerate se póte esplicá binisioru iubirea de repaosu a resariteniloru, ba tocma si nepasarea de viitoriu a unoru popóra apusene pana acum apesate, subjugate, impilate, despoiate; mai greu se potu esplicá câte-va contradíceri séu contraste care se afla unele langa altele in acél'a-si caracteru resariténu intru atâta, in câtu mi se pare

că noi tocma în această privință cunoștem mai reu pe resariteni, din care cauza apoi ne și înșelăm adesea.

Resaritenul este primitiv, iubitor de ospitalitate, totu o dată înse și sgarbit (avar); elu este blând către animale, crud și feros către oameni; plin de credință desiertă (superstiție) în treburile religioase, în cătu nici că te sufere ca să-l întrebi despre lucruri de a le confesiunii sale, apoi era-si tolerantu, în cătu adica elu anca nu-ti are grijea credinței tale, înse nici la o măsă cu tine nu manca bucuros, în data ce afla că nu esti de legea lui; desfrănatu în harem sau gynekeon, cu atât înse mai infrenatu înafară; lenesiu, totu o dată înse și plin de foc; liberu și totu-si sclavu; tacutu și totu nu pôte ține secretulu; bravu și era-si poltronu, paditoriu de curățenie și totu-si foarte necuratu, cu o mână pe trandafiri, cu alt'a pe câte o pisică crepată; ei se spală desu preste di, nu-si schimbă înse camisi'a cu lunile, și celelalte vestminte cu anii, și au întru nimie u îmbracă vestmentulu unui mortu de ciurma; ei se scaldă în băi comune și beu totu dintr'unu vasu, de unde apoi capeta feluri de bôle scârnave; ei mai totu manca cu degetele, firesce totu bucate scurse sau *uscate*, pentru-că supele și zamele apusenă le sunt necunoscute și nesuferite, era restulu lu-iau cu sine în o merindare sau în manec'a giubelei.

Mai sunt și alte contradicții mari în caracterulu resaritenilor. Ei după legea lor alege mai multe animale patrupede și notătoare ca curate și necurate, era de aceste din urma se ferescu, precum nu s'aru ferii nici o dată de ciurma; din contra mai multe orășii de ale lor, cum și asié numitele hanuri și karavanserare (birturi, ospetarii etc.) sunt mai necurate și mai puturose decât cotetiele de porci. Cei mai multi resariteni dormu îmbracati, nu înse în paturi ca ale apusenilor, ci se trantescu pe sofa sau divanulu, pe care siedu și diu'a. Resaritenii nu beu vinu, se imbata înse până la nebunia și turbare de opium (afionu), ér' cei mai seraci de o zama făcută din cogia de canepă verde, sau de pilule (hapuri) făcute din foi de canepă, pre cum și de vinarsu, carui tatarii i dicu *raki*; era ciubuculu (pip'a) nu le mai cade din mână. Pe resaritenu arareori lu vei vedé maniosu: vai înse de acelu omu asupra carui are se cada resbunarea lui, care mai cu sēma are de resultatu mórtea.

Totu resaritenii, afara numai de poporele alu caror sange este amestecat cu celu mongolescu din Asi'a mare dintre Indus și Chin'a,

sunt oameni de o structură minunată, statură marțea, aretatosa, form'a sau figur'a ovală expresivă, vioia, frunte înaltă, ochi mari schinteitori, nasu vulturiu, gura mică, barba deasă, aerulu seriosu cași alu romanilor antici. Eu am vediatu unu capu de persanu, ca de 35 ani, desemnatu de unu zugravu din apusu, adeveratu modelu de frumșetia, care și causă admirarea tuturor cunoscătorilor de oameni și de arte. Clim'a, bucatele cele simple, cum și relative putienele grigi ale vietiei, neocuparea cu atâtea științe serioase ca în apusu, nepasarea, fatalismulu, toate acestea cauze împreunate facu, ca resaritenii să creșcă trupesce după legea naturei, cum amu dice alaturea cu arborii. Aici merita ca să mai însemnă unu lucru curios. În orientu sunt foarte putieni medici cu diplome ca în apusu, și câti sunt, au trecut mai toti din Europ'a în Asi'a; resaritenii înse și au de medici trebuință multu mai puțină decât noi; cauzele sunt că, langă credința fatalismului, sau deca voimă a ne folosi de unu altu terminu teologicu, alu *predestinațiunei*, nu préincăpu nici medici, și nici medicine; dară ei și sunt mai *sanetosi* decât apusenii, traiescu și mai îndelungatu (afară de locuitorii cetăților mari și puturose,) preste această cele mai multe familii cunoscute din mosi de stramosi de mii de ani câte-va plante sau rădăcinile lor bune spre a vindecă bôle și bube de care obvinu în cutare ținuturi sau la cutare poporu; buna ora precum sunt cunoscute și la poporul românesc; sunt și unele persoane, barbati și mai alesu femei, care fara picu de diploma indeplinescu în cele mai multe cazuri pe medicii apusenii, era deca nu le succede, nu ele sunt de vina, ci asié a fostu scrisu, — „Allah akbar, Allah kırım,“ — ddiu este mare, ddiu este îndurătoriu, și pace, atât'a este totă medicin'a și filosofie'a lor. —

Bunulu cetitoriu va alege din toate aceste și va judecă de bine sau de reu și pe resaritenii și pe apusenii. Incepu de la cei doi oameni învetiați Volney și Brown*), carii au cercetat pe resaritenii acolo în fati'a locului, s'au îndemnatu mai multi a-si pune întrebarea: unde pôte fi vietie'a omului mai placută, în resaritu, sau în apusu? Susu numitii doi barbati au votatu în favorea resaritului, întielesu geograficesce asié, precum se aieptă și la începutulu acestui arti-

*) Volney franculu, carele a scrisu „Ruinele Palmirei.“

G. Brown nascutu în Irlandia la 1698, în zilele Catarinei II, generalu rusescu, în 1762 ajunse în prinșore la turci, carii lu vendura de trei ori ca sclavu.

culu. Asié este, Paradisulu a fostu in Asi'a, mai multe cunoscintie omenesci si de cultura au trecut la noi din Asi'a; relegea lui Moise ca temel'ia crestinismului, adica credinti'a in unu singuru ddieu, tatalu a totu tãitoriulu si facatoriulu, a prinsu radecina acolo; Isus Christos, carele a spartu lantiurile robiei prin mórtea sa pre cruce, s'a nascutu si a lucratu pentru mantuinti'a omeniloru totu in Asi'a; cerulu Asiéi este atragatoriu si farmecatoriu, produsele aceleia-si manóse si sanetóse. Unde vomu pune inse despotismulu, de carele resaritul nu a fostu scapatu de la inceputu si, dupa a mea parere, nici cá va scapá cátu va fi omenimea pe acestu pamentu; nu va scapá, pentru-cá ómenii acelei párti de lume lu suferu fára murmuru, ba pré adesea lu ceru ei insii, supunendu-se lui cu bucuría, din causa, cá ei sub vérg'a de feru a despotismului se simtu mai *odichniti* de cátu in staturi si societãti supuse la dese schimbãri si prefaceri sgomotóse, la lupte care decurgu in favórea libertatiei si in contra despotismului. Asié eu din parte-mi n'asiu poté caracterisá resaritul *altmintrea* de cátu cá, natur'a facú pentru ómeni *totu*, éra omenii strica totu ce a facutu ea pentru dingsii. Din contra, apusenii s'aru poté numi fii vitregi ai naturei, carii trebue sê o róge si adesea sê o silésca (cu aratru, sapa, sapoiu, curatítu, aparatu de geru etc.) spre a le dá cele trebuintióse pentru viétia; apusenii incai sunt mai siguri de aceea ce-si castiga ei in sudorea fatiei loru.

Georgiu Baritiu.

Femei'a si chiamarea ei.

II.

De vomu privi pana la antãiulu productu alu mintii omenesci si de vomu deschide cartea cea mare a istoriei lumei, abea vomu gasi pagina pe care sê nu convenimu cu atare femeia care n'a stralucitu prin eroismulu ei. Roma s'a fondatu, a in floritu si in eternu va totu stralucí! De pe monumintele-i antice se refrangu radiele stelelor conducátore, acele stele fusera matronele strabune, totu atãte petre si margaritare scumpe; tote modelele femeilor de adi. Ah! istori'a Romanilor e avuta in femei brave! Priviti numai colo la grandiós'a cetate, cu infricosiat'a óste inaintea portilor! Óstea acea nu cunóscé téma si indurare. Priviti pe ducele lor, unu voinicu atletu, care n'are in anima alta dorintia, decâtu dorulu resbunãrei sangeróse, — priviti pe vatematulu Coriolanu! — Senatulu —

caruia tóta lumea i depunea omagiulu fidelitãtii, — acuma vine a se inchiná lui. Antistii si profetii — carii dirigeau trecutul si vintoriulu — lu-róga pe elu ferbinte sê aiba indurare; inse anim'a conducatoriului remane impetrita, ochii lui schinteia cu focu infricosiatu, si cu elu impreuna tota óstea striga: Resbunare! — Dar éca ce s'apropie din cetate catra óstea resbunátore?! Unu conductu de femei dragalasia, cari n'au alte arme decâtu fragedímea si lacrimel lor! In fruntea conductului doue femei îmbracate in doliu: Volumnia si Veturia, mam'a si soci'a ducelui! Cugetati dóra cá aceste fiintie sublime vinira a se impartesi si a se bucurá de resbunarea fiului si a barbatului? Neci decum! Ele fura angeri padítori ai patriei; tremurau ca porumbiórele, cand aprindienduli-se cuibulu, sboratorescu in pregiarulu casei ardietóre. Mam'a si soci'a ingenunchiara inaintea lui Coriolanu, fati'a lor erá inundata de lacrimel, se rogara ferbinte, si numai decâtu, in câte-va minute daruira Romei secolu intregi. Ducele ferosu, carele suidea cu nepasare in periclulu bataliei, fu invinsu de femei. S'a plecatu inaintea virtutii femeiesci si a disu: „Invinsesi, mama, Roma e mantuita, dar fiulu teu e perdutu!“ Aceste sunt sublimel cuvinte, cari vor stralucí eternu ca stêlpurile luminátore nóptea in midiloculu marei!

Séu aminti-voiu de Cornelia, mam'a Grachilor, pe alu careia sinu fragedu in florise dup'a rósa a marimei seclelor?! Frumósele mele cetitóre vor scí cum a crescutu ea pe fiii sei. Asta a fostu mam'a acea, carea cand mamele cele arogante s'au falitu cu diamantele lor stralucite, a respunsu: „Diamantele mele cele mai scumpe sunt fiii mei!“ Numai o mama care a iubit astfelu pe fiii sei, a potutu sê crésca — Grachi.

Nobilulu si curatulu spiritu alu Lucretiei ni póte sierbí de unu modelu eternu. Pumnarulu ce i-a strafiptu nepatat'a-i anima, s'a prefacutu in chei'a unui evu mai nou.

Spani'a e creata asisdere prin marinimitatea unei femei. Corónele Castiliei si Aragoniei numai pre capulu Isabellei au capetatu numele de acuma. Cumca posedemu marimea, aurulu si tóte placerile pamentului nou, cu unu cuventu cá America s'a descoperitu: e meritulu acestei femei maretie si glorióse.

Geniulu si placerile sesului frumosu nu putina incurgere esercitédia si a supra artei. Sublimel sonette ale lui Petrarca sunt de a se multiamí inspiratiunei unei femei. Poetulu cand iubescé scrie: angeru, ér cand uresce: dia-

volu. Amant'a pictorului se innaltia pana la alu sieptele ceru, — ér de l'a insielatu, i zugravesce sierpe pe capu. In o icóna artificiósá a renumitului Tintoretto, asiediata in beseric'a „Maria del orto“ din Venetia, e infatiasiatá judecat'a cea mai de pe urma. Drépt'a pré potintelului Jude e aplecata pe capulu unei femei, aretandu-i deodata intrarea in bucuri'a credintiei; de a stang'a diavolulu abate totu pre femei'a acea in labirintulu iadului. Si de veti intrebá, câ ce insemnédia acésta? padítoriulu besericeii va raspunde: Cea din drépt'a Judecatoriului e amant'a fidela a artistului; dar asta din stang'a calcandu-si votulu credintiei si alu fidelitáti, l'a insielatu.

Sê nu cugetâmu inse, câ tote aceste sunt effuintiele frumsetiei din afara, cu atâtu mai vertosu, câ-ci scimu, câ acea nu e data pentru totdeauna cu aceea-si putere atragátore; de acea fórté se insiéla toti aceia, carii — voindu a cochetá — aséména frumseti'a esterióra femei-ésca cu magnetulu, ce cu putere nevingibila atrage catra sine pre juni si pe barbati; fiindcâ puterea atragátore a magnetului cu anii totu cresce, pana din contra, puterea atragátore a frumsetiei femeiesci din anu in anu totu scade.

Sufletulu celu nobilu, afabilitatea si crescerea cea buna, aceste sunt frumsetile si meritele prin cari ori care femeia pote sê-si afe adoratori adevérati si culti. Neci cand femeile sê nu aspire a esclá in roluri destinate pentru barbati! Inse este unu cercu santu, deschisu fie carei femei, unu campu de lauru, unde fie care si póte castigá merite modeste dar scumpe, acesta e cerculu familiaru. Baiatul e incredintiatu de Ddiu grigei femeiesci si Incredintiatoriulu va pófti de la voi respundiabilitate; inse acést'a va fi cam grea, câ-ci acel'a pe care aveti de a-lu cresce, e omu, fiulu patriei si alu natiunei. Vorbiti-i cuvinte dulci, câ-ci pre voi ve va intielege; spuneti-i câ anim'a lui trebuie sê palpíteze ne'ncetatu pentru infflorirea natiunei sale. Spuneti-i tóte aceste in limb'a-mama, si nu in cea straina, câ-ci ast'a nu-i va vorbí lui de natiunea nóstra.

Apoi in tempurile de acuma cugetele si afacerile barbatiloru nostri mai vertosu se resfira in dispute politice; capacitátile mai serióse sunt cuprinse de luptele in contra dusmaniloru natiunitátii nóstre; asié dara, femei romane, a vóstra e chiamarea a produce iubirea de natiune in generatiunea noua. Deci romana sê fia rogatiunea copilulului, romana vócea mumei, la a careia audi se deschide anim'a inocenta, romana sê fia cartea, din care invétia mai

antâiu a ceti si a admirá faptele stramosiloru gloriosi!

In fine, desí nu e perfecta placerea de care ne impartesiesce literatur'a natiunala: rabdati defectulu si pretiuiti diliginti'a, câ-ci aríp'a poetica se bucura din dí in dí de unu sboru mai sublimu, si decumva frumósele romane i voru ajutá, atunci de siguru se va innaltia la templ'a adorata a culturei eterne.

Deci vorbiti sciti romanescé,
Pentru Domnedieu!

M. Virtisianu.

D O I N E.

I.

Cuculu canta, érb'a cresce,
Codru 'nvia si 'nverdesce;
Numai trist'a turturitia
Nu ni canta vr'o doinitia.

Dens'a tace si suspina,
Anim'a-i de doru e plina;
Dorulu arde, vescediesce
Animiór'a ce iubescé.

Astfelu arde, sorióra,
Dorulu si-a mea animióra,
Cand departe de la tine
Vescediescu in tieri straine!

II.

E séra senina,
Stele lucescu, —
Pe-a noptii regina
Tristu o privescu.

Eu pace, hodina
Nu mai gasescu! —
O scumpa virgina
Cum te dorescu!!

Si sinu-mi suspina,
Pieru, me topescu, —
Câ-ci fati'a-ti de dína
N'o mai diarescu!

III.

De-asíu fi flóre intr'o vale,
Unde-e umbra si isvoru:
Lacrimi n'asiu versá cu jale,
Nu asiu mai dorí sê moru.

Inse-su' rósa in pustia,
Intre spini impungatori,
Unde crud'a vijelia
Sufia inffloratoriu.

Unde roua cristalina
Nu mai gusta sinulu meu:
O! tu mórte peregrina
Vina ciunta-mi traiulu reu!

Simeonu Botizanu.

„Romanische Poeten.“

(Urmare.)

Dar' traducatoriulu n'a intielesu, precum se vede, originalulu, si a facutu unu galimatiasu. Spre mai de aproape convictiune éta aici si un'a si alt'a :

Sê-i luati de pe guritia
Fragusiorii perguiti,
Si din d'alb'a ei cositia
Fluturii auriti ;
Si din genele-i aurele
Câte-o dulce viorea,
Si din aste viorele
Sê iai câte-o dulce stea,
Sê i-ai fragede albetie
De pe sinu-i ficiorescu ;
Rumenele riuletie
Ce pe sinu-i inflorescu :
Faci ridiend'a cingatôre,
Care porta pe midilocu
Si in umbr'a trectatôre
Vêrsa radie dulci de focu.

Nehmt von ihrem blüh'nden Munde
Maulberberen zart behart
Und von ihren hellen Locken
Schmetterlinge bunt und zart ;
Nehmt von ihren gold'nen Wimpern
Jeder holde Veilchen gern, (sic)
Und aus diesen lieben Veilchen
Nehmt euch einen süssen Stern ;
Nehmt die Beren eueh, die zarten,
Die auf ihrem Busen blüh'n
Nehmt die hellen roten Ströme
Die auf ihrem Busen zieh'n ;
Nehmt ihr ab den holden Gürtel
De sie um die Mitte schlägt
Und der in die flücht'gen Schatten
Gold'ne Feuerstralen trägt.

Strof'a din urma strica totu, câ-ci ea in locu de a compune acum breulu din fantasticele materiale, dêca potiu dice asiã. însirate mai insusu, — dice câ sê ice breulu de pe Dîn'a-Dómna ; carele inse nici nu esiste. pentra-câ nu l'a compusu, séu celu pucinu nu spune câ se afla pe dens'a, ceea ce totu se afla in originalu.

Si din viet'i'a mea te 'mbata,
Tu esti fericirea mea.

Traducatoriulu :

Komm *berausch an mir* dich Liebster,
Du bist ja mein einzig' Glück !

Traductiunea aici pré inclina intielesulu in sensualu, despre ce originalulu nu pe lasa a cugetã.

Jelele. (p. 81.) traduse numai aprosimativu prin *Dämonen*, patimescu d'acelea-si defecte, de care si

Dîn'a-Dómna, si se apropia totu in aceea-si mesura de originalu. — „*Aurele*“ suntu traduse de doue ori cu *Stralen* si o data cu *Sonnen*.

Zeila, (p. 84.) In respectulu technicii are defectele amintite la „*O tenera fêta etc.*“ Altu-felu traductiunea este fidela, afara de urmatôrele pasagie :

Cantulu I. partea II. dela „*Tiran'a, prada*“ etc. . . pana la „*Nume si tierina.*“

Lun'a dupa dealuri pare inc'o data,
Stralucindu pe faci'a albei calatori,
Ce la foculu stelei ochiloru s'arata
Luminandu sub rose si sub lacremiori,
Traducatoriulu :
Hinter Bergen sah der Mond im stillen Leuchten
Einmal noch auf's Angesicht der Wanderin
Und verriet, was in dem Aug', dem schönen,
feuchten
Unter Tränen, Rosen mochte süsser glüh'n.

Altele modula o cantare dulce
Pe lamburi de auru, pintre pomi de flori ;
Altele, tacute, cêrca sê se culce
Aruncandu pe valuri ochii plangatori.
Pintre ele siede blond'a Zeilica
Cautandu pe mare prin cafasulu ei ;
Prin a sa cositia, man'a-i alba, mica,
Mangaie-auritii, veseli fluturci.
Traducatoriulu :
Andre Frauen singen süsse Liebeslieder
Zwischen Blumen auf dem Tamburin von Gold,
Wieder and're blicken auf das Mer hernieder
Mit verweinten Augen und doch lieblich, hold.
Zwischen d'rin Zeila.
In den dunkeln Locken, Reize süsser Liebe,
Spielt, als wär's mit Falter, ihre kleine Hand.

Suspinele pe venturi revêrsa dorulu meu,
Si lacremile mele in valuri turburate
Cu sange curgu mercu !

Traducatoriulu :

O Seufzer trag' mich sternwärts, entreiss mich
meinem Leid,
Hinab in trübe Wellen senk' sich mein Trä-
nensegen

Zu jeder, jeder Zeit !

In versulu alu 4-le din urma din cantulu I. „*dupa doue maluri*“ va sê dica : „*depe séu de alungulu pe doue maluri*“ e tradusu prin „*hinter zwei Gestaden*“, ceea ce nu are nici unu intielesu. Traducatoriulu, pe semne, n'a sciutu câ *dupa* séu *dupe* in Romania este ceea ce la noi de dincóce este *de-pe*.

Hial, (p. 93.) In acêsta poema si-a versatu poetulu totu foculu fantasiei sale, si-a depusu tóta poterea de a manevrá limb'a, si togma pentru acêst'a este un'a din cele mai grele piese la traductiune. Traducatoriulu, vedu, a cunoscutu bine acêst'a, si s'a adoperatu cu

distincțiune a dá o traducere d'émna de originalu; dar limb'a germana, grea si rigida, nu l'a ajutatú sê póta adumbri nuantiele si joculu limbei romane, care in acésta piesa se asémna jocului usioru alu ieleloru nóptea pe terase verdóse, la radiele lunei si la cantâri tainice, séu la joculu surfaciei unui lacu intinsu, incretítu si aplanatu de adicrile line ale aureloru nopturne, in care se reflecta si jóca totu odata si profundulu azuru alu cerului cu miriadele de stele.

Din urmatórele dóue strofe ne potemu convinge despre acést'a :

Magica frumósa ca o suvenire
Din placute tempuri in nefericire,
Dulce ca unu visu
Ce in faptulu dílei bate 'n aripióre
Si s'aventá dulce câtra mandrulu sóre,
Câtra paradisu;
Draga, voluptuosa, ca murmur'a dulce,
Ce o sarutare de amoru produce
P'alu fetiorei sinu.
Pura ca lumin'a ce cu resfatiare
Stelele de auru scutura pe mare
Peste valulu linu.

Traducatoriulu :

So war sie: gleich einem teuern Angedenken,
Das uns schön're Tage in die trüber'n schenken,
Wie ein Traum so süß;
Wie ein Traum, gesponnen nur aus Lust und
Wonne,
Wie ein Traum, der uns empor schwingt zu
der Sonne,

Und in's Paradies.

Uppig, lieblich, *gleich dem Marmormeere sinnig*,
Das den Kuss der Liebe drückt so warm und
innig

Auf der Jungfrau Brust;
Rein, dem Lichte ähnlich, das in farb'gen Gluten
Gold'ne Sterne senden auf des Meres Fluten,
Hohe Himmelslust!

„*Gleich dem Marmormeere sinnig*“ contine antâiu o eróre logica, câ-ci la mare nu i se póte díce „cu minte“ (sinnig); ér' a dou'a, desí in originalu, dupa editiunea din 1855., se afla „*marmura*“ totusi atâtu din inticlesu câtu si din *Errata* se vede câ este eróre de tipu, si trebuie se fia „*murmura*.“

Urmatórele pasuri suntú totusi reu traduse:
Omule! tierina miscra 'njosita!
Umbra ne 'ntielésa ca a ta ursita

P'astu pamentu de doru.

Traducatoriulu :

Mensch! Geschöpf der Erde, drüber Gott
ergrimmte,
Rätselhaft wie die vom Schicksal dir bestimmte,
Holde süsse Braut!

Me miru de unde a luatú traducatoriulu aici *mirés'a misteriósa* (rätselhafte Braut) si a pus'o in traductiune, câ-ci in originalu nu este nici amintire d' asiá ce-va. Ei, da! densulu a cugetatu câ „*ursita*“ in-sémna aici „*mirés'a*“, pe candu intr'adeveru in acestu locu in-sémna numai „*sörte*“ séu „*destinu*“. La acést'a lu-voru fi sedusu fora indoiéla „*Ursitii*“ dlui Alesandri, pe cari inca i-au tradusu. — Ubrigens ist die Braut gar nicht so ein *rätselhaftes* Ding!

Vino de me 'mbéta cu a ta iubire,
Visu de teneretie si de fericire! . . .

Vin'a me 'ncantá!

Traducatoriulu :

Komm beraus' mich Kind mit deiner heil'gen
Liebe,
Mit dem Traum der Jugend, mit des Glückes
Triebe,

Sei mein Gott zur Stund'!

„*Stelele*“ din strof'a a patr'a de la fine, nu insemnéza *lumin'a ochiloru* pentru d'a fi traduse cu „*Augensterne*“, ci in-sémna stelele de pe ceru.

Pandurulu (p. 70.) Strof'a a patr'a e fórté reu tradusa :

Candu paganu 'n cale-o trece
Capulu n'o sê tí-se plece;
Er' tatarii d'oru vení,
Decumva te-arú intelni,
S'oru preface câ adunu
Flori in érna pe catunu,

Traducatoriulu :

Werden Feinde dir sich zeigen
Darfst in Demut dich nicht beugen;
Wenn sogar die wilden Scharen
Kommen würden der Tataren:
Würden Blumen sie zur Zier
Pflücken für dein Gärtlein dir!

Din: Anim'a-mi e séca;

Traiu-mi este greu:

Esi afor' din téca

Jataganulu meu!

Abiá se mai afla o umbra in:

Ich verdorr' im Leide,

Schwer wird mir das Sein,

Komm aus deiner Scheide

Jatagane mein!

Candu am cetitu in acésta traductiune titulu „*Täler wo Rosen*“, mi-am totu batutu capulu, câ-ci nu sciam sê fia intre poesíile dlui Bolintineanu vre o piesa sub acestu titulu; si numai dupa ce am cetit'o de vre-o câte-va ori, affai câ este frumosulu cantecu, care nu este decâtu o momentana inspiratiune, si adeca :

Valuri de rose, margaritare,
Riuri de auru si de briliantu,
Diu'a reversa fora 'nctare
Din cornu-i veselu de amarantu;

Sórele dulce si luminosu,
In totu d'auna o sê 'ncaldiésca,
Si campulu verde o sê 'nflorésca
Si o sê fia cerulu frumosu etc. etc.

Pe care traducatoriulu nepricependu-lu de locu,
astu-felu l'a deformatu :

Täler wo Rosen und Glockenblümchen spriessen,
Bäche von blinkendem Gold und Brillant;
Endlos will der Tag heut' ergiessen
All seine Lust von der Liebe gesandt.
Süss und hell seh' die Sonne ich steh'n
Möge sie ewig so wärmend erglügen,
Möge das grünende Feld stets erblühen
Möge der Himmel stets stralen so schön!

(Va urmá.)

Arone Densusianu.

Ce e nou ?

* * (Asociatiunea din Aradu) va tiené adunarea sa generala in 2. jul. c. n. Suntemu convinsi, cá la acésta adunare se va infatísiá unu numeru frumosu de membri.

* * (Din Beiusiu) primiramu o scrisóre, in care ni se scrie, cá „e dreptu cá din 22 aprile pana 'n 20 maiu“ societatea de leptura n'a tienutu siedintie, inse „din cause destule de juste si intetítóre.“ Aceste cause — precum ni se scrie — fura, cá odata dlu Nicolau Zsiga, éra de altadata Il. Sa Iosifu Papp Szilágyi se aflara chiaru in Beiusiu. Curióse cause!

* * (Scire tristá) primiramu din Bucovina. Zelu-sulu patriotu si natiunalistu cav. Ioanu Costinu a repausatu. Fie-i tierin'a usióra!

* * (Siedinti'a publica) a societáti de leptura din Oradea-mare, precum mai multi ni scriu, a facutu sensatiune fórté placuta in publiculu de prin pregiuru, si toti dorescu ca inca in decursulu acestui anu scolasticu sê se mai tiená o atare siedintia. Sperámu cá acésta dorintia se va realisá. Óre societatea de leptura a tenerimeí romane din Beiusiu de ce nu póte arangia vr'o siedintia publica?

* * (Dlu Baritiu) va petrece doue luni la scaldi pentru restaverirea sanetáti sale struncinate prin morbulu celu periculosu de asta-érna. Binemeritatulu nostru barbatu ne-a onoratu cu pretiósa-i promisiune, cá de acolo asísdere va tramite articoli pentru fói'a nóstra.

* * (Dlu Ba'esiu,) spre bucuri'a intregului publicu romanu, éra-si se afla sanetosu.

* * (In districtulu Fogarasiului) se alesera de deputati cav. Ioanu Puscariu si Mateiu Pap Grideanu.

* * (In nrulu venitoriu) vomu publicá portretulu si biografi'a renumitulu Moise Nicora. Totodata ne adresámu catra toti romanii si deosebi catra cei din Banatu, ca de cumva se gasesce óre unde-va portretulu nemoritoriulu Jorgoviciu, sê binevoiesca a ni-lu tramite spre intrebuintiare si apoi lu-vomu retramite cu multumita.

Gácitura de siacu.

De Demetriu Lacatusiu.

as-	ri-	ta-	te	cre-	Geor-	Si	A-
ti-	es-	ta	ni.	tea	chiar	din-	giu
Fe-	noi	citi	Spe-	ah	alu	doru	cul-
Ea	nes-	do-	a	ve-	tia,	Te-	li-
vendu	tia:	rediu	a	utu.	tra	tulu	multu
o-	tea,	se	rin-	multu	de-	ber-	nós-
'mpli-	A-	li-	mi-	Viu-	tii	e-	meu
ta-	e	ni	diu	ga-	Cum	'a	tâ-

Se póte deslegá dupa saritur'a calului.

Deslegarea rebusului din nr. 14: „De te superi in césuri amare, inéca suspinulu si suferi amice!“
Deslegare buna primiramu de la domn'a: Maria St. Siulutu.

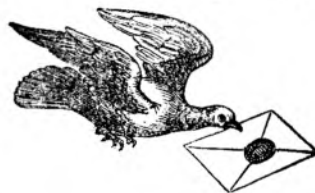
Modele de brodaria.

(Suplementu la nrulu de acuma.)

1. Guleru. — 2. 3. Anghiuri de batista. — 4. 5. 6. 7. 8. Feliurite brodarii resaritene. — 9. La maneca. — 10. 11. Infrumsetiári pentru anghiu. — 12. Secuie-tiu. 13. Brodaria resaritena. 14. Infrumsetiare pentru anghiu. 15. Litere gotice.

Suntemu convinsi, cá prin suplementulu presinte facuramu o suprindere placuta frumóselor nóstre cetitóre, — acuma vor poté intrebuintia modelele cu mai multu succesu, decâtu pana acuma, cand le publica-ramu in foia. Daca nrulu prenumerantilor nostri ni va iertá, in semestrulu alu doile vomu publicá in fie-care luna unu astfelu de tablou frumosu.

POSTA REDACTIUNEI.

Blasiu. Amu publicá bucuros portretulu tramisu, inse celu primitu e fórté reu. Lu-aretaramu unui pictoru si ni respunse cá cu greu i va succede a-lu nimeri bine. Tramitendu-ni unulu mai bunu, alaturati si biografi'a. Precum audim a lasatu si nesce scripte; amintesce-le si acele.

Proprietariu, redactoru respundiatoru si editoriu: **IOSIFU VULCANU.**

S'a tiparitu in Pest'a 1866. prin Alesandru Kocsi (in tipografi'a lui Erkövi, Galgóczi si Kocsi.) Piatia de pesci Nr. 9

Continuarea in suplementu.